

**Jubilæum Sæculare Ecclesiæ Catholicæ Per Septendecim
Sæcula Militantis & Triumphantis Contra Idololatriam,
tyrannos, hæreses, schismata, errores, & scandala**

Per Septendecim Sæcula Militantis & Triumphantis Contra Idololatriam,
tyrannos, hæreses, schismata, errores, & scandala ; Ex Annalibus
Ecclesiasticis collectum Pro Xenio Oblatum Academicæ Sodalitati
Dominorum B. Mariæ Virginis Annunciatæ Herbipoli, Anno ...

Herbipoli, 1699

Sæculum Tertium. Continens res memorabiles Ecclesiæ gestas ab anno
Christi 200. ad 300.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64743](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64743)

SÆCULUM TERTIUM.

Continens res memorabiles in Ec-
clesia gestas ab anno Christi
200. ad 300.

DECAS I.

✿ Ab anno 200. ad annum 300. ✿

201. **M**iles quidam Christianus nolens
gestare Coronam lauream, ut
donativum ab Imperatore Se-
vero referret, Occasionem præbet perse-
quendi Christianos.

Tertullianus invehitur ideo in Christia-
nos ac nominatim in Præsides, quòd cul-
paverint hunc militem, tanquam nimis
præcipitem & indiscreti ardoris, in quo
libro *de Corona militis* nuncupato, ostendit
se jam tum Montani hæresi favisse, qui do-
cuit contra præceptum Domini nullo mo-
do fugere licere persecutores propter fi-
dem, intentantes mortem.

Quòd Tertullianus defecerit ab Ec-

clesia ad Montanum, causam tribuunt non
 nulli arrogantiae, quâ stimulante tulit in
 dignè Victorem sibi in Ecclesia praelatum
 esse, ab eoq; non satis honorari: ita S. Am-
 brosius. Putant alii, quòd ob repulsam a
 Episcopatu Carthaginensi invidiæ tabe
 correptus desciverit. Alii judicant me-
 morio ejus rigori & indiscretæ austeritate
 adscribendum esse, ut ad Proclum Montani
 magistrum austerioris jejunii, & multi-
 tarum vigiliarum sectatorem accedere
 & crederet doctrinam ejus plus sapere in-
 stinctum Spiritûs Sancti, quam Catholicor-
 rum. Quanquam enim Tertullianus vir
 esset acutissimus & eruditissimus, facillimus
 tamen fuit in credendo. ut etiam quæ-
 rumcunque muliercularum somniis fides
 præstaret. Ideo Procli, sive Proculi, &
 Montani toxico infectus furere mox ce-
 pit contra Ecclesiam, eamque calumniis
 proscindere, Catholicos vocare *Psychicos*,
 nempe animales, & non spirituales, quod
 nomen à Valentino hæresiarchâ primò in-
 ventum fuit, hæc igitur causa fuit ruinae
 tanti gigantis in Ecclesia quantus erat
 Tertullianus.

*Ceterum lauream gestare, nulla intercedente
 superstitione libatione licitum erat, militi Chris-
 tiano: quàm merito igitur Christiani militem*

illam indiscreti zeli arguerunt, tam impertinenter Tertullianus arguit Christianos pusillanimitatis.

Calumnia ingens fingitur adversus Christianos, quâ passim Padoratores asini proclamabantur, & Romæ appensa pictura exhibebat hominem quendam togatum & ungulatum, cum libro in manibus, & auribus asininis, cum inscriptione DEUS CHRISTIANORUM ONONYCHITES. Auctor hujus calumniæ fuit Cornelius Tacitus, qui impie mentitus est Christianis per Ægypti desertum migrantibus & siti gravissimâ laborantibus ab onagris de pastu ad potum currentibus, fontem ostensum esse. Calumnia hæc & multiplicia crimina, v. g. esus carniû humanarum, promiscuus concubitus in Synaxibus post lumina extincta, & similia, larva fuerunt, sub qua erudit immanis persecutio in Christianos, & furor supra modum desæviit.

✽(202.)✽ Christiani per genium Regis jurare nolentes diris cruciatibus exagitantur & necantur.

Narratur majoris tunc temporis fuisse apud Gentiles per genium Regis, quàm per Jovem jurare, unde qui sic detrectabant, ij tanquam Cesaris inimici & rei majestatis pledebantur.

✱(203.)✱ S. Victor Papa Martyrii
 Ampho donatur, cui succedit Zephyrinus
 Scapula Proconsul Africæ, Saturni
 effor, variis modis sævit in Christiano
 eosdem Tertullianus defendit misso libe
 lo ad Scapulam, in quo Christianorum
 ga Imperatores fidelitatem deprædicat.

Symmachus circa hæc tempora nova
 Sacræ Scripturæ interpretationem edit
 non quidem de verbo ad verbum, sed tan
 tum retinens sensum verborum & senten
 tiarum.

*Fuit hic Symmachus genere Samarita qui
 sua gente descendit ad Judæos, & profelytus factus
 circumcisisus est, secundâ circumcissione. Eusebius
 huius putat illum ex Christiano factum esse Ebri
 nitam.*

SYMMACHIANI & PATRICIANI HÆRETICI.

Fuerunt etiam quidam hæretici dicti Symma
 chiani non quidem ab hoc Symmacho inter
 prete, sed alio quodam, qui, ut tradit Phylastrus
 à Patricio quodam, auctore scilicet Patriciano
 eum institutus, docuit carnem hominis factam
 esse à diabolo ideoq; omnino contemnendam, ut
 ut multi ex iis mortem sibi inferrent; quanquam
 docerent simul omnibus carnalibus concupiscen
 tiis absq; timore ullo iudicij seruiendum &
 indulgendum esse.

✽(204.)✽ Tanta sæviit in Christianos persecutio, ut ultima hora iudicii instare Christianis videretur propter nimiam crudelitatem Severi & Præfectorum ejus.

Philippus Ægypti Præfectus Christianus Martyrio coronatur, filia autem ejus Eugenia nuptias averfata Acilii viri consularis, vestem virilem induta, diu latuit inter monachos, qui Esseni dicebantur (S. Heleno Episcopo Heliopoleos id non ignorante, sed consentiente) donec a monachis stupri, quod visa sceminæ cuidam intulisset, falsò accusata, quod erat propalare coacta est, & una cum Claudia matre Romam regressa, tandem sub Imperio Gallieni Martyrium consecuta est.

Origenes Alexandriæ adhuc juvenis plurimos ad Martyrium fortiter subeundum animat.

✽(205.)✽ Severus Imperator cum filiis ex Ægypto Romam rediens amplissimum triumphum agit de Parthis.

Hoc anno Martyrio coronatæ sunt Perpetua & Felicitas, item S. Irenæus Episcopus Lugdunensis, alique passim innumeri.

✽(206.)✽ Incentor sævissimæ persecutionis Plautianus vindice Deo pœnas solvit. Jussu enim Antonini, cujus ipse socius erat ob mortem Imperatori intentam,

tam,

tam, occisus est in ædibus suis, & cadaver
 in Plateas projectum: filius ejus & filia
 Plautus & Plautilla in insulam Liparim pro-
 mō relegati, post multas ærumnas pariter
 necati sunt, & nomen ejus, & familia
 omnibus tabulis erasa: ita ultorem tan-
 dem ille sensit, qui opibus tunc temporis
 ipsos Imperatores antecedebat, de quo
 vulgò circumferebatur, citiùs cœlum rui-
 re posse, quam Plautiano ab Imperatoribus
 damnum inferri, adeo dives erat, ut filia
 suæ dotem dederit, quæ quinquaginta Ro-
 ginis suffecisset.

✽(207.)✽ Natalius Apostata ab Eccle-
 sia factus, pecuniæ corruptione, & affectu
 Theodotianorum hæreticorum, hoc anno
 cum frequentibus Domini visionibus, gra-
 vissimis etiam flagris à sanctis Angelis no-
 te quadam illatis, jam sui compos redditus
 esset, cilicio indutus & cineribus aspersus
 ad Zephyrini pedes supplicem se projecit
 & patrati sceleris exomologesin peregit.

Origenes sententiam Domini de castro
 tione malè interpretatus, cum ætatis adhuc
 floridioris esset, seipsum eviravit, ut tan-
 tō continentior viveret.

✽(208.)✽ Calumnia turpissima de
 Christianis divulgata est, quasi colerent
 antistitum suorum genitalia: quæ hac oc-

occasione irrogata videtur, quod Christiani omnes ad genua Sacerdotum flexo poplite, manibusque suppliciter junctis ad confessionem peccatorum faciendam, se in terram demitterent. Scilicet araneam venenata indoles est, toxicum sugere ex quovis etiam piissimo opere.

✽(209.210.211.212)✽ Milites & Antoninus filius Severi Imperatoris ægrè ferentes, quod bellum protraheretur, Severum pedibus ægrum convitiantur. Qui hanc filii sui, jam Imperatoriis acclamationibus Salutati, & militum proditionem inaudiens, ad tribunal portari se jussit, sistique reos, unà cum filio Antonino. Cumque in omnes, præterquam in filium more majorum adverti imperasset, omnibus iis ad terram prostratis & veniam implorantibus: *sentitis inquit caput Imperare, non pedes?* quo facto militum metus in Principem, sed filii in Patrem crevit audacia, ut multifarè mortem ei machinaretur: quæ insolentia causam magni mæroris Severo præbuit, quo tandem contabuit.

DECAS II.

✽ Ab anno 210. ad annum 220. ✽

213. ✽ **S**everus helluo Christiani sanguinis mori-

moritur, succedentibus Antonino & Geta
 moxque Antoninus medicos supplicio
 ficit, quòd sibi Patris necem accelerare
 benti non obtemperâssent. Præter
 quotquot parentem suum observâsse
 verat, ne unico quidem superstite relicto
 è medio tollit. Vocatus est hic Anton
 nus CARA CALLA sive CARACALLUS pro
 pter vestimenta, ut ait Dio & Spartianus
 quæ antea Romæ nunquam visa erant,
 ipse primus è Gallia detulit, populoque
 donavit.

✱(214.)✱ Geta Augustus jussu Anto
 nini fratris occiditur in Juliae matris gra
 mio, natus annos viginti duos. Omnes
 quoque fautores Getæ eadem crudelitate
 ab Antonino interempti sunt. Quos in
 ter Papinianus erat Princeps & gloria Ju
 risconsultorum, quem ideo neci subjecit
 quod fratricidium in Geta patratum coram
 Senatu excusare nollet. Tantæ fuit cru
 delitatis Antoninus, ut aliquando in ludis
 circensibus, cum populus aurigam eju
 cavillatus esset, inmissis quamprimis
 militibus plurimis trucidatis magnam stre
 gem ediderit. Videtur singulari providen
 tiâ Dei factum, ut Caracalla esset flagellus
 Gentilium, propter exercitam in Christianis
 nos superioribus annis crudelitatem.

quidem non in Christianos, sed tantum in Ethnicos sæviit flagitiosissimus hic Imperator, qui crudelitati abominandam quoque impuritatem conjunxit, nec ipsam suam novercam Juliam reveritus in uxorem accipere.

✠(215.216.)✠ Cajus vir Sanctissimus atque doctissimus disputat adversus Proclum inter Cataphrygas illustrissimum Montani discipulum: quo convicto confutatoque, contra Pseudo-Paracletos ac novæ Prophetiæ sectatores, adeoque ipsum Tertullianum Zephyrinus dixit Anathema, quo tamen sanatus non est vir superbiâ tumens, sed efferatus adversus medicum petulantiùs insaniit, & furere. cœpit contra Christianos.

TERTULLIANISTÆ HÆRETICI.

TEste S. Augustino ab hoc tempore sectam suam à Cataphrygibus divisam Tertullianus promovere laboravit, & præter alios errores docuit, animas per traducẽ propagari, pessimas autem post mortem converti in demones. Solitus est de eo dicere S. Hieronymus Laudo ingenium hominis, & damno hæreses. Fertur quoque Cyprianus nunquam absque Tertulliani lectione unam diem elabi permisisse, & cum ejus scripta peteret, dicere consuevisse Da Magistrum.

✠ (217.) ✠ Agrippinus Episcopus
 Carthaginensis collecto Africae atque No-
 midiae Episcoporum Concilio statuit he-
 reticorum ad Catholicam Ecclesiam re-
 deuntium Baptismum esse reiterandum.
 Qui error communis etiam dicitur fuisse
 Tertulliano, & causa fuit multarum tur-
 bum in Ecclesia: donec a pleno Concilio
 postmodum extinctus est. Antoninus
 specie benevolentiae Alexandriam venit
 & iram quam concepit, erga cives Alexan-
 drinos (qui dicebantur vitia Imperatoris
 ac praecipue fratricidium Getae impro-
 bare & arguere crudelitatis,) pleno impe-
 ro vomuit tam furiosè, ut dato militibus
 quos copiosos secum adduxerat, manda-
 tum ingentem civium multitudinem ferro de-
 leverit, urbe & fanis expilatis. Quae
 turba divina ultio videtur fuisse, quia
 tunc temporis Severi ferocius saevitum
 in Christianos quam Romae & Alexandriae.

Origenes Alexandriae Romam venit,
 quae Ambrosium quendam virum peren-
 ditum Valentini & Marcionis haeresis
 infectum ad fidem convertit, a quo po-
 stmodum idem Origenes rebus omnibus
 victum & ad studia necessariis adjutus, com-
 mentarios in sacras litteras scribere ad-
 cepit, tanto ardore ac facilitate, ut plura

quam septem celeribus & expeditis scribis
quotidie alternis vicibus occupandis par-
solus esset.

✽(218.)✽ Caracalla præfagiis variis
vitæ finem instare edoctus, omnis generis
præstigias & magias exercet ad scrutanda
Deorum arcana, suumque fatum explo-
randum.

✽(219.)✽ Caracalla Imperator in Me-
sopotamia Edeffam inter & Carras Macri-
ni operâ à Martiale centurione ferro con-
foditur, & idem Opilius Macrinus natio-
ne Maurus, vili loco natus, ac sceleratissi-
mus Imperator acclamatur.

Eodem anno vivente adhuc Caracalla
refert Epiphanius in Jericho inventos esse
in dolio occultatos libros Sacræ Scriptu-
ræ, ex Hebræo in Græcum translatos.

✽(220.)✽ Macrinus Imperator ob
crudelitatem interimitur, unâ cum filio
suo Diadumeno: cui succedit Heliogabalus
filius Caracallæ natus ex Socæmiade Ma-
sæ sororis Juliæ Augustæ filia.

*Distus hic est Heliogabalus, quia Sacerdotem
egerat in templo Solis in Phœnicia, cujus populus
solem Elagabalum appellare consueverant.*

DE-

DECAS III.

✽ Ab anno 229. ad 230. ✽

✽(221.) ✽ **Z**ephyrinus Papa diem extr
222.) ✽ **Z**imum claudit, Calisto in Sed
Petri succedente.

Heliogabalus Deum suum Romam de
portari jubet.

Lapis is erat, sub quo à Phœnicibus sol col
batur, hunc præ cæteris Diis Romæ tot sac
ficiis coluit, ut ejus templum laniena vid
retur: cui etiam uxorem dedit Palladem Ilio
latam, postea Uraniam Venerem Carthagin
sem, pro qua dotanda voluit ab omnibus gen
bus contribui: Conatus etiam tum Judæor
tum Christianorum, & omnium quæqua genti
Religionem transferre ad cultum sui Elagabali.

Post nuptias suo Elagabalo celebrato
duxit etiam ipse uxorem Corneliam Pau
lam & mox eâ iterum repudiatâ, duxit
Vestalem Virginem, ut Sacerdos Imper
tor nuberet virgini quoque Sacerdoti.

✽(223.) ✽ Heliogabalus Alexandri
Mammææ filium ac suum consobrinum ad
optat. eodemque die, quo Cæsarem creat
inaudito exemplo simul Augusti & Patri
Patris appellationem, & Pontificatum M
xim

ximum, Tribunitiam potestatem, & consulare Imperium a Senatu impertire jubet, & ut sibi similem moribus efformaret, omnibus probis & eruditis, quibus Mammæa honestissima mater filium educandum tradiderat, vel exilio mulctatis, aut ferro sublatis, pessimos quosvis informatores ei constituit. Omnia scelera Heliogabali quæ Lampridius enarrat, prudentius est tacere propter honestatem publicam, quâ memorare. Fecit omnia quæ Neronem, Domitianum & Commodum absolverent, ut in hunc impurissimum ganeonem, trium nequissimorum hominum flagitia confluisse viderentur.

✽(224.)✽ Ad ultimum nequitia devenit Heliogabalus: nupsit enim Hieraclicidam Mauro & aurigæ, cujus ipse Reginam ac dominam se dici voluit. Superinduxit insuper Zoticum athletam quendam lacertosum, cui in omnibus, ad extremum usque Imperij Romani dedecus obtemperavit. Unde Senatui, populo Romano & militibus factus execrabilis occisus est unâ cum matre æquè impurissima, & corpus ejus in viam projectum & demum in Tiberim demersum est, ex quo ipse *Tractitius* & *Tiberinus* meruit appellari, quem etiam præter alia scelera pueros Magiæ causâ occidere solitum fuisse tradit Dio.

E

Sub-

Sublato Heliogabalo Alexander
tum, Senatûs, ac totius populi confens
Imperator acclamatur.

Alexander propensus in Christianam Re-
gionem inter alios Deos quos coluit in suo La-
rio, etiam Abrahami Patriarchæ, ac Chri-
imaginem cultu aliquali coluit, neque passus
à quopiam Christianos lædi. Sententiam illam
quod tibi non vis fieri alteri ne fecerit
adeo dilexit, & observare studuit, ut in Palatio
& publicis operibus perscribi juberet. Cuius
aliquando Christiani deferrentur quod loco
aliquem publicum occupassent, ubi popinae
prostabant, respondit Imperator, melius est
ut quomocunque illic Deus coleretur, quam
quam ut popinariis locus ille dederetur.
Sed & Judæorum fautor fuit, ut in derisionem
eretur Syrus Archi-Synagogus. Quo
inter alia privilegia permisit iterum ut in
lestina habitarent, & præfectum illic loco
sui haberent.

✠(225.)✠ Alexander Mammæus
pius Magistratibus ejectis, quos putavit
optimos, præficit publicis negotiis, quos
inter, in consiliarios suos elegit Fabium
binum, Domitium Ulpianum, Ælium
Gordianum, Julium Paulum, aliosque
rissimos viros.

Julius Ulpianus infensissimus Christi

nis cuncta Principum scripta aduersus eos collegit, ut se jure in eos agere demonstraret. Unde mirum non est, si sub Alexandro multi martyrium subiverint: Quamvis enim persecutionem ipse non moveret, consiliariis, tamen, quibus ipse fidebat, facile erat nomine & auctoritate Imperatoris, quos ipsi pro sua nocendi libidine vellent, exagitare & occidere. Cæterum Ulpianus Deo ulciscente haud serò scelerum pœnas dedit, noctu, ut Dio refert, à Prætorianis occisus.

✽(226.)✽ Calistus Papa, post longam fameur, ac sæpè repetita verbera, è domo in qua servabatur, præcipitatus martyrium consummat: succedit eidem Urbanus.

Favet Christianus Imperator, Mammeæ sanctæ Matris filius, sed iudices variis prætextibus coram Cæsare cædes Christianorum celant: Inter occisos præcipui fuere præter Calistum Palmatius Consularis, cum uxore & filiis, aliisque quadraginta duobus ex domo sua, Simplicius Senator cum uxore, & sexaginta octo de familia sua, itemque Felix cum uxore Blanda, quorum etiam capita ad terrorem Christianorum per diversas urbis plateas suspensa fuerunt. Passus item Calipodius Presbyter.

Circa hæc tempora constituta à Christianis varia Cœmeteria Romæ extrabem, pro sepeliendis martyribus.

Dicta sunt Cœmeteria quasi dormitoria, quæ fides docet resurrectionem mortuorum, quæ eorum excitandi sunt, qui interim in Domino dormiunt. Erant autem Cœmeteria illa non tantum pro sepulturis, sed etiam pro Synaxi Christianorum occultè in cryptis subterraneis frequentanda.

✽(227.228.)✽ Alexander totus est libidine ex urbe profliganda. Malè tam agit revocando in urbem mathematicos genethliacos ab aliis Imperatoribus expulsos.

Patitur Romæ, sub alio prætextu, quæ Religionis, Sancta Martina cum septemdecim militibus (qui erant ministri carnificum Sanctorum) à Martina conversis.

✽(229.)✽ Hippolytus scriptor Doctor Catholicus celeberrimus Episcopus Portuensis manibus pedibusque cecidit, in altam foveam aquis plenam precipitatus, jussu Ulpiani Præfecti Prætorum cum multis aliis martyrium consummavit. Fuisse virum magnæ existimationis testatur statua, quæ ejus memoriæ tunc dedicata fuit, & non pridem ex ruderibus effossa, & nunc visitur in Bibliotheca Vaticana.

✽(230.)✽ Origenes in Græciam per Palæstinam iter faciens Cæsareæ ordinatur sacerdos: Quod ægrè ferens Demetrius Alexandrinus Episcopus Ordinatores ejus Theoclistum Cæsariensem & Alexandrum Hierosolymitanum Episcopum per litteras arguit, quod eum ordinassent, erat autem hujus indignationis duplex causa, primò quòd hominem alterius Ecclesiæ Episcopi Palæstinæ, & quidem hominem à seipso castratum ordinassent.

SECTA VALESIORUM SIVE EUNUCHORUM.

Error Origenis transit in apertam heresim, prodiit enim impia secta Valesiorum à Valesio Arabe, eademq; Eunuchorum, dicta, quæ omnes quos reciperet, ad seipsos castrandos adigebat, & si id facere detrectassent, alii eos vinculis alligatos exsecabant, ad litteram implere volentes, quod Christus docuit de Eunuchis qui se ipsos castrarent propter Regnum cœlorum. Matth. 19.

✽(Anno 231.232.)✽ Exagitur à Demetrio Episcopo Alexandrino Origenes ob errores in scriptis repertos, propter quos excommunicatur à eodem Demetrio, reliquis Episcopis excommunicationem approbantibus; unde Origenes vicissim scripsit Epistolas, quibus Demetri-

um & Orientis Episcopos laceravit, conquestus est, libros non esse suos, sed aliis corruptos & immerito damnatos. At verò quia retractationem errorum non suscepit, ostendit se vel maximum esse.

✽(233.)✽ S. Urbanus pro Christo pite plectitur, postquam multa sacra ex auro argentoque confecisset: bonorum Ecclesiæ custos egregius, quæ sapientia appellare consueverat, *Fidelium vota, & pauperum patrimonia*: quæ verba in Jus Canonicum translata sunt.

Successit ei Pontianus Romanus hæc bonorum ejus & pietatis.

Origenes Alexandria fugit Cæsaream Hexapla in lucem edit; Qui antea tantum tetrapla composuerat quibus sacram Scripturam complexus erat.

Sunt autem tetrapla dicta volumina Scripturæ sacræ: in quorum paginis tantum quatuor columnæ distinguebantur. Prima septuaginta interpretum, secunda translatio Aquilæ, Tertiâ Symmachi, quarta Theodotionis. Hexaplis additus textus Hebraicus Hebraicis itemque Græcis characteribus scriptus. Atque in hunc modum aucta cum tempore bibliæ distinctis columnis, in quibusque paginis, ita ut octo essent distinctiones, dictaque sunt octopla.

Gregorius Magnus cognomento Thav-
maturgus, tunc temporis dictus adhuc
Theodorus cum fratre suo Athenodoro,
ambo Alexandria in Palæstinam proficif-
cuntur, & ibidem facti auditores Origenis.

Ibi egregium facinus, & sanctitatis suæ
specimen Gregorius exhibuit. Cùm
aliquando unà cum viris doctis & gravibus
de quadam quæstione Philosophica ex
more disputaret, immiffa; ab æmulis lu-
xuriosis meretricula, mercedem turpitu-
dinis, cum eo comiffæ, impudenti impor-
tunitate peteret, ipse nihil turbatus,
nihilque innocentiam suam contestatus,
sedatâ voce conversus ad quendam fami-
liarem, jussit numerâre illi pecuniam, ne
diutius importunitate suâ disputationem
turbaret, quod ubi factum est, confestim
misera scœmina in ipso cœtu illo maligno
spiritu correpta, non prius à dirissima ve-
xatione dæmonis liberata est, quàm pius
& pudicus adolescens Gregorius preces
pro ea ad Deum fudit. Ibidem S. Grego-
rius divinitus accepit regulam fidei, circa
mysterium SS. Trinitatis, à Beatissima Vir-
gine quæ cum S. Joanne Evangelista ei
apparuit.

✽(234.)✽ Non tantum Origenes Cæ-
sareæ sed etiam Ammonius Christianus

itidem Philosophus magni nominis publicè Alexandriæ proficitur Philosophiam multis gentilibus avidè eum audientibus quæ specialis fuit providentia Dei, ut Evangelii magnum profectum & incrementum hac viâ multi gentiles ac præcipuè Platonicæ manuducerentur ad fidem amplectendam, fierentque discipuli Christianæ humilitatis, qui se orbis magistros jactabant.

✽(235.236.)✽ Alexander Imperator Persas bello aggreditur, & boni Ducis a militis functus officio insignem victoriam refert, ita ut 300. turritos Elephantos ceperit ducentis interfectis. Mille quingentos currus falcatos disjecit, & secum ducentos abduxit: centum viginti millia equitum fudit: Cataphractarios decies mille concidit. Persarum plura millia in servitutem secum pertraxit & spoliatum exercitum ingenti triumpho Romanam reduxit.

Eodem tempore Pontianus Pontifex cum Philippo suo Presbytero Imperatoris jussu in Sardiniam relegatus est, haud dubiè falsò delatus alicujus calumniæ in Imperatorem prolatae, cum certum habeatur ex scriptoribus Ethnicis Alexandrum in Christianos non malè affectum fuisse.

✽(237.)✽ Alexander scurræ unius barbari manu occiditur, qui commilitones suos ad necem Imperatoris invitârat. Cum Alexandro quoque occisa est Mamea mater, ob avaritiam à plerisque credita mortis ejus causa. Vir Alexander erat quem nemo odisset, nisi pessimus.

Succedit Alexandro, Julius Maximinus, Gotho Patre natus & Alanâ matre. Magnitudine propè gygas, robore Hercules, edacitate Milo, crudelitate Cyclops, Busiris, Sciro, Phalaris. Invasit Imperium, & ab exercitu Augustus renunciatus, antequam Senator esset, omnibus, ac præcipuè bonis metuendus.

Acerbam Maximinus persecutionem concitavit adversus Ecclesiam, quæ sexta dicitur, omnibus præsertim Præsulibus & Clericis horrida: Cui fovendæ præfectos adhibuit naturâ ferocissimos, & Romæ nominatim Sabinum & Vitalianum. Tam sæva hæc fuit persecutio, ut sine judicio, sine accusatione, sine delatore, sine defensione, sine delectu, exquisitissimis ac dirissimis suppliciis fideles interficerentur.

Initium crudelitatis sumpum est in capite Ecclesiæ PONTIANO, qui cùm in Sardiniam Alexandri jussu relegatus esset, mox jubente Maximino ibidem fustibus verberatus

ratus martyrium consummavit. Suffo-
ctus est in ejus locum Anterus natione
Græcus.

✠(238.239.240.)✠ ANTERUS vix oc-
cupatâ per unum mensem sede, martyrio
tollitur, & sedem ac mortis expectationem
relinquit FABIANO.

Dum furit infano furore Maximinus
exercitus, qui erat in Africâ, coortâ fedu-
tione, M. ANTONIUM sive ANTONINUM
Gordianum virum octogenarium & repu-
gnantem purpurâ circumdat, ac cum filio
Imperatorem dicit in oppido Tisdro; qui
inde in Africam deductus, Imperium ad-
ministrare cœpit, Senatu Romano assen-
tiente, cujus etiam instinctu, mox Roma-
ni deficientes Præfectos urbis Sabinum &
Vitalianum enecant; quo audito Maxi-
mus instar belluæ desæviit, eruisseq; ocu-
los filio, nisi maturè sese subduxisset, qui
is amore, patris maturè Romam accedere
recusavit. Unde malum hoc ortum esse
infanus pater suspicabatur, quod ipse sua
crudelitate accersiverat.

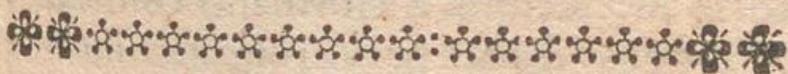
Confligentibus, Populo Romano, qui cum
Gordianis duobus, Patre, ac filio faciebant,
cum militibus Prætorianis, qui à Maxi-
mino stabant, magna utrimque cædes facta
est, ambobus etiam Gordianis (agente
con-

contra eos Capelliano Mauritaniæ præfe-
cto) extinctis.

A Senatu delecti sunt ad rempublicam
contra Maximinum tuendam viginti viri,
ex quibus Clodius Pupienus, & Balbinus
Augusti acclamati sunt, & ab iisdem Gor-
dianus Senioris Gordiani nepos, puer ad-
huc in Cæsarem cooptatus est, missique in
universas provincias legati, qui eas ad de-
fectionem à Maximino sollicitarent.

Anno igitur Christi 240. Maximinus ex
Germania in Italiam adversus novos Im-
peratores, & Senatum præliaturus, Alpi-
bus superatis, cum Aquileiam obsidione
tentat, à propriis militibus ejus sævitiam
exosis, una cum filio obtruncatur, & ab-
scissa eorum capita Roman transmittun-
tur, corpora verò in profluentem projij-
ciuntur.

Sed & paulò post ægrè ferentes milites
parere Pupieno, & Balbino, ambos ludi-
briis affectos miserrimè occiderunt, ac
Gordianum jam antea creatum Cæsarem,
Augustum acclamârunt.

DECAS V.

✽ Ab anno 240. ad 250. ✽

✽(241. **P**Ax Ecclesiæ refulget, quâ Præ-
242.)✽ sules bene usi, Christianam re-
E 6 ligio-

ligionem propagare, & propagatam ad
ficiis illustrare pro viribus laborant.

✽(243. 244. 245.)✽ Gordianus Jani
gemini templum aperit, & cum ingente
bus copiis adversus Persas Antiochiam
moveret (quæ jam a Sapore tenebatur) &
hostes tam fortiter premit ut civitates oc
cupatas sponte desererent, & præsidia sua
educerent, quæ omnia Misitheï operâ per
acta sunt.

*Erat autem Misitheus vir doctissimus, quem
ideo dignum judicavit Gordianus, ut filiam ejus
duceret uxorem, & fidam ejus operam feliciter
expertus est.*

His temporibus, dum foris belli nego
tiis occupantur gentes, tranquillâ adhuc
pace Ecclesia perfruitur. Quamquam præ
fectis impiis prætextus ac modi non deesse
sunt, Christianos subinde martyrio afflic
tendi, & suam impietatem in eos ex
tendi.

✽(246.)✽ Misitheus Imperatoris So
cer Philippo Arabe impellente, fraude me
dicorum è vivis tollitur, & Philippo Præ
toria præfectura à Gordiano confertur.
Philippus ad hæc pravâ regnandi libidine
æstuans, milites reddit Gordiano infensos,
& persuadet ut spoliatû Imperii Ornamen
tis trucidarent. Scripsit tamen ad Sena
tum

tum eum morbo extinctum esse, atque inter Divos referri iussit, parum sollicitus an inter Divos sit, modò inter vivos non esset.

PHILIPPUS turpi pace cum Sapore Persarum Artaxerxis filio inicitâ, à Senatu Imperator confirmatur, qui rempublicam laudatissimis institutis quamprimum moderari, & invasi Imperii labem delere studuit: spemque magnam fecit Christianis suæ ad Christum conversionis.

(247. 248.) Origenes à Fabiano Roman vocatus, ut se purgaret, & revocaret, quod contra rectam fidem docuerat, comparet: an apertè retractarit, an callidè fermentum suæ hæreseos absconderit sub aliqua larva pietatis, dubium est.

Cum in scholas venisset Origenes in quibus Plotinus Platoniorum Gentilium Princeps, & Ammonii Christiani Philosophi per undecim annos Alexandria auditor profitebatur, Plotinus statim genas rubore suffusus assurrexit, & sermones suos continuare ab Origene rogatus, respondit studium loquendi cessare, quando qui loquitur animadvertit, se ad illos qui idem ipsi noverint verba facturum; atque ita cum pauca quadam differuisset, discessit, ex quibus patescit, quanta fuerit Origenes estimationis.

(249.) Putat Baronius, circa hoc tempus Philippum Imperatorem Christo nomen

nomen

nomen dedisse, & sacris aquis immersum, quicquid contra Gordianum peccaverat abluisse. Quod verò post baptismum susceptum deliquit, publicâ exomologesi coram Fabiano Pontifice & Clero Romano id deterfisse, scribit, & secutum esse Davidem Pœnitentem, qui peccantem imitatus fuerat.

Orosius de Philippo testatur, quod in anno sæculari, (qui erat hic ipse annus Romæ conditæ Millesimus) cum se ad sacrificandum Diis accingeret, Pontii Præfecti adhortatione & institutione à superstitionis Gentilitiæ officiis abstinuisse, & unâ cum filio à Fabiano baptizatum esse. Quod verò historici de Philippo plurimum non meminerint, id Ethnicorum scriptorum invidiæ adscribendum videtur.

Eusebius refert in suo Chronico, hoc anno montem Atlantem suo loco motum esse.

✽(250.)✽ Cyprianus genere illustris, potentiâ clarus, suæque civitatis Senator primarius, disciplinis Philosophicis, & eloquentiæ laude insignis posteaquam Christianam fidem amplexus est, cum antea suis magnæ admirationi esset, per ludibriû postea loco Cypriani *Coprianus*, seu potius, ut alii scribunt, *Caprianus*, id est Stercorarius

rius appellatus est; quasi elegans ingenium, & rebus melioribus aptum ad aniles Christianorum fabulas convertisset. Christianis autem magnum lumen Ecclesiæ esse cœpit, & firmamentum adversus Gentiles: unde etiam Cleri totius & populi consensu hoc ipso anno Carthaginensis Episcopus electus est.

Refert Pontius Diaconus de Cypriano, quod Christianus factus seculo penitus renunciaverit, divitiis quas longo tempore congregavit in pauperes erogatis, conjuge suâ & liberis dulcissimis Cecilio (à quo ad fidem conversus fuerat) commendatis, Christianum autem factum esse jam annis senescentem ex sui ipsius testimonio constat. Fabula verò est, deditum fuisse magiæ, quod potius alteri cuidam Cypriano patriâ Antiocheno convenit, qui Nicomediæ cum Jusina sub Imperatore Diocletiano passus est.

DECAS VI.

✻ Ab Anno 250. ad 260. ✻

251. **A**lexandriæ à mago quodam gra-
252. **A**vis persecutio in Christianos excitatur, quâ multi fidem negare recusantes tormentis gravibus necati sunt. Quos inter Apollonia virgo excussis dentibus malu-

maluit se in rogam ardentem injicere,
quam loqui verba blasphemix.

Baronius putat eundem magum fuisse, qui postea Valerianum ad versus Christianos concitavit.

✽(253.)✽ Decius, ceu dignior Imperator, a militibus purpurâ vestitur, adversus quem progressus Philippus cum ingentibus copiis prælio victus & cæsus est. Volunt quidam eum à militibus suis Veronæ occisum, medio capite supra ordinem dentium præciso, filium verò Romæ à Prætorianis interemptum.

Scribunt etiam Philippum juniorem à quinta ætatis sue anno tam serium semper vultum prætulisse, ut nullo commento ad risum excitari potuerit, qui S Patrem in ludis secularibus petulantius cachinantem, vultu adversante corripuerit.

Decius cognomento Trajanus Philippo successit, qui statim filium suum Herennium Etruscum Messium Decium Cæsarem dixit: vir fortis bello clarus, ac dignus Imperio, nisi tyrannide acerbissima, quâ in Christianos sæviit, decus suam & nomen fædasset. Auctor septimæ persecutionis Tyrannidis suæ exordium sumpsit à capite Ecclesiæ Fabiano, quem initio sui imperii è medio sustulit, irâ & invidiâ supra modum accensus, quòd videret falsam

Deo.

Deorum superstitionem ubique neglectui esse, & Christi fidem ubique per orbem terrarum magnis incrementis invalescere.

De hac persecutione scribit Cyprianus, (cui & divinitus prænunciata fuit) tormenta illata fuisse sine fine, tortores sine exitu, damnationes sine solatio mentis, quæque ad coronam non facile dimitterent, sed tam diu torquerent, donec deficerent.

Meminit idem Cyprianus triplicis classis eorum, qui in hac persecutione lapsi sunt ex Christianis alios appellat SACRIFICATOS & THURIFICATOS, qui hostias vel thus immolassent. Alios idololatrias, qui quemlibet religionis cultum publicè exhibuissent; & alios LIBELLATICOS, qui vel per se, vel per alios clam negaverunt Christum, obtentis pro pecunia tabellis securitatis, ne amplius inquirerentur. Lapsi autem isti non recipiebantur, nisi post diuturnam penitentiam. Plurimi etiam admonitionem Christi secuti fugerunt, quos inter Cyprianus quoque tantisper occultavit se, ut sic plus ecclesie prodesset, ac furori insano, quo leonibus obijciendus quærebatur, se se subduceret cum aliis plurimis è Clero, ita ut sedes occiso Fabiano sat longo tempore viduata maneret. Clero interim Romano quantum occultè fieri poterat eam pro viribus curante.

In hac Persecutione martyres propè
infi-

infiniti feliciter coronati sunt, alii fortiter confitentibus, & ærumnis agitatibus ac fugâ vel spontaneâ elapsis, aut iudicum sententiâ extorribus factis.

Paulus Anachoretarum Princeps post mortem parentum suorum, relicto valdè locupletè Patrimonio, (cujus indisciplinandi cupidine maritus sororis ejus æstuans cum cœpisset eum prodere vellet ad montium deserta confugit, ibi persecutionis finem Præstolaturus, sed necessitatem vertens in voluntatem ibidem persistit usque ad annum ætatis suæ centesimum decimum tertium. In hac persecutione Deciana inter alia tormentorum genera fuerunt, qui melle peruncti & sub ardentissimo sole ligatis manibus post tergum resupinati muscarum aculeis confossi tandem post longos cruciatus martyrio coronati sunt.

Fuit adolescens quidam florentissimus qui in amænissimos hortos abductus, ibidem resupinatus in molli lecto rosarum, & non se excutere posset, blandis è serico nexibus irretitus est. Quo cum adveniens meretrix speciosa delicatis complexibus, & attrectationibus corpus ad libidinem concitaret sentiens se miles Christi voluptate superari, quem tormenta antea non vice-

rant, cœlitus inspiratus præcisam morfu linguam in osculantis faciem expuit, ac sic libidinis sensum succedentis doloris magnitudine superâvit.

Sæviente hac tempestate septem quoque juvenes in antrum fugientes, occluso à persecutoribus ostio in Domino obdormiverunt, qui nomen consecuti & dicti sunt **SEPTEM DORMIENTES**; sic appellati, quia vel sub Theodosio Juniore referato ostio, ac iterum inventis eorum corporibus, veluti redivivi apparuerunt, atque interea temporis, scilicet ducentorum annorum decursu vel somno capti delituerunt; vel ex consueto divinæ scripturæ loquendi usu, quæ verè & piè defunctos dormientes appellat. Utrum hi septem verè obierint, an verè dormiverint certò definitum non est, rectè interim tam in Græca, quam in Latina Ecclesia horum Sanctorum anniversaria memoria celebratur.

Memorant hoc ipso tempore fædissimè lapsu esse Origenem, & dedecoris aut tormentorum metu thus Diis obtulisse, vel ita se gessisse ut id passim fecisse crederetur: quòd cum multi magnique Scriptores negent, id ipsum relinquitur in medio, & sufficit, controversiam hic propositam esse.

Me-

Memorable & illud hac turbulentâ ætate accidit de Gregorio Thaumaturgo Neocæsareæ Episcopo quòd ipse quoq; sicuti Cyprianus & Dionysius Alexandrinus, divino consilio in solitudinem secesserit, gentilium furorem declinans, cumque diligentissimè quæreretur, accidisse aliquando, ut flexis ad orandum genibus cum suo Diacono ab inimicis inventus circumdaretur, quibus tamen ambo arbores esse visi sunt, ut sic manus eorum intacti evaserint.

Decius contra Persas moturus Romæ reliquit Valerianum cum summa Censuræ potestate, & facultate legum scribendarum: quâ ille usus adversus Christianos, Persecutionis æstum insanum multò ferocius accendit. Inde factum, ut multi Martyres in Persecutione Decii & Valeriani passi legantur, quos constat non sub hoc, sed aliis tyrannis martyrio affectos esse.

✱(254.)✱ Antequam Cyprianus Ecclesiæ suæ restitueretur, ortum est schisma Felicissimi in Africa, in causa lapsorum. Hos enim recipiendos esse dicebat, contra antiquam, receptamque Ecclesiæ disciplinam.

Novatus Episcopus Africanus (quam furente adhuc tempestate persecutio-

tionis) Romam se confert, ad seminandum in Ecclesia discordias. Quare sedecim Episcopis qui Romæ, præsentibus erant cum cætero Clero coëuntibus, Christianæ Religionis Caput & summus Pontifex electus est Cornelius Patria Romanus ex Patre Cassino, Vir de Ecclesia Dei meritissimus, per omnia dignitatis Ecclesiasticæ officia ascendens, ad apicem supremi honoris.

NOVATUS & NOVATIANI TURBATORES ECCLESIAE.

Novatum hisce coloribus depingit Cyprianus: *Fuit rerum novarum cupidissimus, avaritiæ inexplebili rapacitate furibundus; arrogantiam superbi tumoris inflatus; hæreticus semper & perfidus, omnium Episcoporum voce damnatus; adulator ut falleret; nunquam fidelis ut diligeret; fax & ignis ad seditionis incendia excitanda, turbo & tempestas ad fidei faciendam naufragia; hostis quietis; tranquillitatis adversarius: pacis inimicus: spoliavit pupillos, fraudavit viduas, pecunias Ecclesiæ denegavit: Patrem suum in vico fame mortuum, nequidem post mortem sepelivit: uterum uxoris calce percussit, & abortione properante in parricidium partum expressit.* Hæc de Novato Cyprianus, ob quæ, ut ait, cum mox eiciendus esset de ecclesia, iudicium Episcoporum voluntariâ discessione prævenit, & se-

& se-

& seipsum à communione Catholicorum præscidit.

Novato porrò insolescente contra Cornelium Pontificem Ecclesiæ supremum, factum est, ut Felicissimi nomen propè exolesceret. Sed & Novati nomen, post conjunctionem initam cum Novatiano, ferme sepultum fuit, secta Novatianorum non à Novato, sed à Novatiano appellationem trahente. Atque ita massa impietatis ex Novati & Novatiani hæresi coagulata est.

Erat autem Novatianus Presbyter Romanus ex Philosophia & dicendi peritiam magno fastu inflatus, ideóque contra Cornelium invidiæ stimulis agitatus, & societate nefandâ Novato conjunctus adversus ecclesiam & caput ejus insurrexit, & impudenter nimis à tribus simplicioribus Episcopis vi & fraude ad hoc adactis, eisdemque in hunc finem inebriatis, clandestinè Romanus Episcopus ordinatus est. homo inquinatissimus, & qui ante baptismum susceptum à spiritu maligno exorcistarum operâ liberatus fuit; ac post baptismum Presbyter factus, in persecutione talem se esse negavit. Hic adeò fuit in schismate fulciendo sacrilegus, ut etiam in dispertienda sanctissima Eucharistia suos cogeret jurare per corpus & sanguinem Christi.

Christi, quod nunquam essent deserturi
Novatianum & ad Cornelium redituri.

**HÆRESIS NOVATIANORUM QUI ET
CATHARI AC REBAPTIZANTES
DICTI SUNT.**

I. **N**ovatiani baptismum suscipere distulerunt usque dum ægri in lecto decumberent, unde contingebat, ut sæpe fitto animo vel metu mortis baptismus susciperetur, & negligenter à sanis expeteretur.

2. Omittebant Novatiani consuetas ecclesiæ Ceremonias in baptizando.

3. Novatianus sicut ipse (quanguam Clericus) sigillo Confirmationis signatus non fuit, ita & alios consignari non permisit.

4. In fide multum Ariarizabant Novatiani.

5. Conabatur Novatianus in ecclesiam inferre doctrinam Stoicorum, & speciatim suis assediis persuadebat, omnia peccata esse equalia.

6. Conspirabant Novatiani cum Montanistis & Tertullianistis, tum ad damnandas secundas nuptias, tum ad intercludendum pœnitentiæ ac reconciliationis aditum illis, qui semel post baptismum lapsi erant.

7. Symbolum Apostolorum mutilârunt, negantes remissionem peccatorum esse in Ecclesia, & claves regni cœlestis esse in Ecclesia.

8. In locum pœnitentiæ, à se exclusæ, invehebant

habant secundum baptismum & eos qui in nostra
Ecclesia baptismum susceperant, rebaptizabant.

9. Volebant vocari **CATHARI**, id est puri
& suam prætentam puritatem dixerunt esse su-
periore[m] eâ, quam doctrina Apostolica com-
plectitur.

10. Candidis se se vestibus induebant, et
quales se predicabant, tales in colore apparebant.

11. Discipuli Novatiani suum Magistrum
nomine martyris honorabant & appellabant.
Eò quòd à Romano Concilio ab omnibus esset ex-
communicatus.

HÆRESIS ORIGENIS ET ORI- GENITARUM.

1. **O**rigenes Adamantius (à quo orti sunt Ori-
genistæ) se ipsum aut ferro, aut Phari-
sæo castrando, dedit Valesis occasionem erro-
stabilendi, de seipsis castrandis, ac generationis
humanâ hoc modo impediendâ.

2. Quamvis Filium Dei crederet ex essentia
Patris genitum, creaturam tamen esse Origenes
eum suis blasphemabat.

3. **JESUM** Christum per Gratiam tantum
& adoptionem filium Dei esse dicebat.

4. Et Spiritum sanctum creaturam esse con-
tendebat.

5. Mentiebatur, filium **DEI** cum hominibus
comparatum esse quidem veritatem, sed cum
Deo Patre collatum esse mendacium, & tantum
distat

diffare *JESU M* Christum à Patre, quantum
distant Apostoli à *JESU* Christo.

6. Negabant Filium Dei unigenitum posse vi-
dere Deum Patrem, & Spiritum sanctum posse
videri ab Angelis, & hos ab hominibus.

7. Fingebant hominis animam esse corpore
antiquiorem, imò verò animas humanas esse An-
gelos, ac virtutes superiores in peccatum lap-
sos, & eam ob causam in pœnam hisce corpori-
bus quasi carceribus inclusos, ut in his primum
judicium subeant.

8. Dicebant Regni *JESU* Christi futurum
finem.

9. Non esse orandum filium cum Patre, quia
filius non esset auctor petitionum indulgenda-
rum, sed tantum supplicator.

10. Negârunt Resurrectionem Mortuorum.

11. Negabat apertè Origenes ullam post hanc
vitam inter viros & fœminas fore sexûs distin-
tionem.

12. Negabant Origenista damnatorum pœ-
nam fore perpetuam, & Dæmonum infernum
cum temporali purgatorio commutabant, cujus
expleto tempore cunctos ad Regnum Dei per-
venturos credebant, & vice versâ putabant
eos, qui sic liberati fuissent, in easdem rursus
pœnas ruituros, talemque beatitatis ac miseriae
vicissitudinem semper in creaturis ratione præ-
ditis fuisse, & semper futuram.

F

13. Ori-

13. Origenis doctrina fuit Paradisum
lum, & similia nequaquam secundum litteras
accipienda, sed figurativè per tropos &
gorias.

His erroribus quanquam esset inquinatissimus
Origenes & propterea ab Episcopo Alexan-
no Demetrio, & à Papa Anastasio, & à
Synodo generali postea damnatus, nihilominus
contestabatur velle se semper fidem Catholicam
sequi, & Christianum nominari.

Advertat Lector inveniri auctores, qui
rosq; errores memoratos in alium quendam
genem, tanquã authorem conicere contenti
sed Baronio ac præcipuis Doctoribus & Patribus
videri alterum illum Origenem præter
mantium planè fictitium esse, qui ferret
probra Origeni vero objecta.

✱(255.)✱ Post habita plura concilia
de relapsis ad Ecclesiam recipiendis, præ-
cipuè Carthaginensi quadraginta duorum
Episcoporum Synodo portæ Ecclesie
pñis, qui se pœnitentes verè demonstra-
rant, apertæ sunt, ut ad instantem per-
cutionem (quam Patres illius Synodi
multis divinitus factis ostensionibus præ-
videre significabant) communionem SS. E-
charistiæ tutiores redderentur; de quo
Cyprianus, idoneus inquit esse non potest
Martyrium, qui ab Ecclesia non armatur

pralium, & mens deficit, quam non recepta Eucharistia erigit, & accendit: Decretum quoque editum, ut lapsi reciperentur, ne ex desperatione lapsi Novatianis non tantum schismaticis, sed etiam hæreticis declaratis se conjungerent.

Gallus & Volusianus inchoatam à Decio persecutionem acriter urgent; sed Gallus mox Pestilentiam absumptus pœnas Deo dedit importunæ crudelitatis: Pestilens enim morbus ex Æthiopia egressus, Orbe Romano fœdè grassata est, præsertim in Ægypto & Africâ, cujus causâ, Cyprianus librum scripsit de mortalitate, ut qui à Deo mortis admonebantur, eandem Christianè & piè obirent.

Scribunt alii Hostilianum perpetuam, regnantibus Gallo & Volusiano, Imperatorem à Senatu creatum esse, ad extirpandos, quod Decius cœperat, Christianos. Ideoque Hostilianum potius persecutionis instauratorem, Gallum autem & Volusianum persecutores fuisse.

Cornelius Pontifex Romanus post gloriosam tum suam, tum Cleri totius confessionem, unâ cum maxima cleri parte exul mittitur ad Centumcellas, quoniam ejus operâ SS. Apostolorum Petri & Pauli corpora honorificentius sepulta fuerant,

Lucina pientissimâ fœminâ adnitente, ad hoc prædium suum donante. Sed cum turba credentium ad exulem concurreret & litteræ undique ad illum ex omni parte orbis mitterentur (quod inter cætera Cyprianus frequenter fecit) revocatus est in urbem, & plumbatis cæsus, atque ad templum Martis raptatus, ibi Christus confitens capite plexus est.

Suffectus est in Pontificatu Lucius Romanus, qui fuerat cum Cornelio expulsus & mox iterum in turpius exilium amandandus.

✽(256)✽ Grassantur in ultionem Romanis Christiani, pestis, fames, & bellum. Recrudescit motus Persarum, Armeniam occupatâ, Thessaliam & Græciam incursantium, quibus aliæ quoque barbaræ nationes ad Romanos invadendos sese infuderunt.

Æmilius Æmilianus scriptus ab aliis Julius Æmilianus limitis Sarmatici in Mesia Dux fugavit Scythas, eisque prædæ omnes ex variis gentibus collectas eripuit, quibus suos omnes ditavit. Hinc ab acclamatus est Imperator & Gallus ac Valerianus tanquam inertes explosi; hi autem cum motus illos sedaturi proficiscuntur, à suis interfecti Principatum Æmilianus reliquit.

reliquerunt. Ignavi homines, & ad Christianorum inermium quàm hostium sanguinem fundendum paratiores. Neque tamen diu imperio potitus est Æmilianus, post tres enim menses aut extinctus morbo, aut à suis interemptus est: Licinio Valeriano & Ignatio Galieno filiis ejus Imperatoribus acclamatis. De quibus magna concepta spes tandem cum dedecore evanuit.

Mortuus est hoc anno Origenes, qui ubi bene scripsit, nemo melius; & ubi male, nemo pejus, inquit ex consensu veterum, Cassiodorus. De quo vix dubitari potest, quin æquè à Deo quàm ab Ecclesiâ reprobatus sit; quamvis ab aliquibus nimis benignè, si non temerariè, excusetur.

✽(257.)✽ Lucius cum vita Pontificatum per Martyrium deponit, cum multa egregiè de disciplina Ecclesiæ sanxisset.

Lucio succedit STEPHANUS Romanus sui juris & Pontificiæ auctoritatis fortis assertor.

Sanxit LUCIUS ut duo Presbyteri & tres Diaconi in omni loco. Episcopum assessorarentur, nec discederent propter testimonium Ecclesiæ.

Invaluit magnus error in Ecclesia apud quosdam, qui in sacrificio tantùm aquam offerebant, absque aliqua vini commixtio-

ne, ideo AQUARII appellati. Errandi occasionem sumpserunt ex eo, ut perfectione urgente Christiani summo mane, potius tempore nocturno convenienter secretò ad sacram synaxin, ex vini odore si sub aquæ speciebus Eucharistiam sumpsissent, non detegerentur.

Cyprianus Concilium celebrat Episcoporum in Africa, in qua præter cætera memorabilia illud severè improbatum & mulctatum est, quòd moriens Christianus Presbyterum filiis suis tutorem ex testamento nominasset, contra Ecclesiasticos Canones. Quod facinus severè sancta Synodus ulta est, & iussit pro eodem defuncto sacrificium non offerri, ut sic daretur cæteris exemplum, ne quis posthac Sacerdotes ad sæculares molestias evocaret à altari, cuius officio Clericus consecratus est.

✽(258.)✽ Quoniam controversia de rebaptizandis hæreticis nondum terminata fuit, Cyprianus cum suis Afris Episcopis Synodo habitâ affirmativam sententiam sancivit, quam etiam ratam habuerunt Firmilianus Cæsareæ in Cappadocia, & Dionysius Alexandriæ Episcopi: sed negantem partem contrariâ Synodo definiavit Stephanus Papa, & quidem rectè, quan-

(quantumvis contra multos) id definitum esse, Arelatensis Plenaria Synodus iudicavit. Duæ igitur columnæ Ecclesiarum Stephanus & Cyprianus nonnihil colliferunt, aded ut Cyprianus contra Stephanum insurrexerit, neque satis concocta scripserit; quin & Firmilianus naufragatus est in his motibus, factus Quartodecimanus. Sed uterque tum Firmilianus ab hæresi resipiscens, tum Cyprianus cum Afris Episcopis decretum suum rescindens, & Cathedræ Petri se submitbens (quod Augustinus & Hieronymus testantur) ostendit magnos & sanctos viros nonnunquam dissidere, sed charitatis vinculum non rumpere: cadere interdum, sed resurgere, eorum errores lapsus esse, non ruinam, & desperationem.

✠(259.)✠ Incipit Octava persecutio sub Valeriano & Galliëno (Sulpitio Severo nona) Concitata hæc est à mago quodam Ægyptio impellente Valerianum, cuius artibus ita dementatus est Imperator, ut ad victimas immolandas vir alioqui sapiens & gravis descenderet. Laniæ initium factum in Stephano Papa quem Imperatorii satellites inter Missarum solennia trucidârunt.

Stephano in sede Pontificia successit

F 4

Six-

Sixtus Atheniensis, antecessorem suum
mox in Martyrio assecuturus.

✠(260.)✠ Edicto prohibentur con-
ventus Christianorum in Cemeteriis. Pal-
sim, in exilium eijciuntur Antistites Ecclē-
siæ, quos inter Cyprianus nominatim &
Dionysius Alexandrinus. Econtra ab-
actis bonis pastoribus varii lupi rapaces
Hæretici sub diversis hæresiarchis in Ec-
clesia grassantur.

HÆRESIS NOËTIANORUM ET SABEL- LIANORUM.

Noëtiani à Noëto ejusq; discipulo Sabellianus
progeniti in his potissimum errabant.

1. Tres Sanctissimæ Trinitatis Personas in
unam conjundebant, adeoq; Patrem equè ac Fi-
lium natum ac Passum esse: ideo Patripassianus
quoque appellati.

2. Negabat Sabellius JESUM Christum
Salvatorem esse, ac primogenitum omnis crea-
turae.

3. Sabellius Spiritum S. intellectu & cogita-
tione spoliabat.

4. Sabelliani Catholicos inter alia in eo dam-
nabant, quòd multi fierent monachi, quòd
omnia seculo renunciantes.

Dicitatur à quibusdam, Gregorium Thaumatur-
gum favisse Sabelliano dogmati: Sed he-
tanti viri sanctimonia credere non patitur.

H.Æ.

HÆRESIS ANGELICORUM.

Angelici, quorum auctor incertus est, hanc denominationem obtinuerunt, quòd mundum ab Angelis conditum dicerent, seque in ordinem Angelorum insererent, propter puritatem vite, cui se studere fingeant. Putant aliqui ditos esse Angelicos etiam à loco quem incoluerunt ultra Mesopotamiam, qui Angelica dicebatur.

HÆRESIS APOSTOLICORUM SEU APOTACTICORUM.

Apostolici, Encraticarum & Catharonum soboles, hanc nomenclationem arroganter sibi assumebant, quia neque uxores ducendas, neque aliquid possidendum esse docebant.

Monachorum instar & Clericorum Ecclesie Catholice vivebant, & ceteros in suam communionem admittere renuebant.

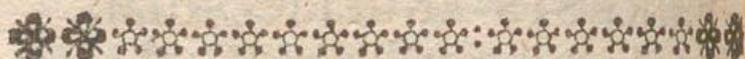
Divites & conjugatos damnabant: quo extremo sese hereticos esse manifestabant, separantes se ab Ecclesia & docentes nullam spem salutis eos habere, qui rebus his uterentur.

Secundò præteriti Apostolici actis quibusdam apogryphis S. Andreae & S. Thomae plurimùm utebantur.

Tertiò volebant appellari etiam Apotactici, hoc est RENUNCIANTES, quòd omnia bona terrena renuntiarent.

F 5

DE-

DECAS VII.

✽ Ab anno 260. ad annum 270. ✽

261. ✽ **S**ixtus Papa Diaconis ac Sub-Diaconis stipatus Romæ occiditur. Post hunc evocatus ab Imperatore Laurentius Ecclesiæ bona, cuius ipse Oeconomus erat, tradere jubetur, sed ea illico in pauperes effundit, ac pro thesauris inopum turbam ad Palatium deducit; rabie igitur efferatus Valerianus duplicique igne accensus furoris, & avaritiæ, martyrem subiectis prunis in craticulâ torrerî jubet, in qua cum aversâ corporis parte ustulatus esset, petiit in adversam converti, ut tota ejus caro edulis esset. Fortitudine tantâ omnibus spectantibus ingens admiratio, quibusdam etiam fidei æstimatio & cupiditas injecta est.

Passa eodem tempore S. Eugenia: fuso pro Christo & fide sanguine, quàm Patre Philippo Præfecto Augustali illustrior.

Sixto successit in Pontificatu Dionysius Atheniensis vir magnæ pietatis & funestis illis temporibus sede Pontificiâ dignissimus.

DE

F 2

S. Cy-

S. Cyprianus ad Martyrium revocatus est, quod tantisper declinavit, ut id Carthagine subiret, & Ecclesiam suam suo sanguine tingeret. Capite truncatus est à milite, cui viginti aureos dari iussit.

(262.) Scythæ per totum Romanum Imperium volitantes innumerabilem prædam colligunt, Trapezuntem diripiunt, Chalcedonem occupant, Nicæam & Nicomediam accendunt, Dianæ etiam Ephesinæ templum inflammant. Valerianus ergo diu tergiversatus in Bithyniam pergit ad eam tutandam, sed Spectator tantum fuit ingentium calamitatum. Hinc pergit in Orientem contra Saporem, quem muneribus ac pecuniâ placare conatus est, sed ab eo captus & mancipii instar vilissimi habitus, ac demum, cum non ut captivus, sed ut desperatus loquitur, ejusdem Saporis jussu vivus excoriatus, atque falius est. Testantur Aurelius Victor & Eutropius, quamdiu Valerianus vixit captivus, Saporem eo incurvato, quasi suppedaneo usum subsellio, equum conscendere consuevisse. Ultione hæc profectò dignus erat, qui toties Christi Religionem pedibus conculcaverat.

Hæc cum audivisset Gallienus, licet deliciis immersus, tanti mali non saporem

sed Deum agnovit auctorem, patris sui severum & justum ultorem. Quare finem posuit persecutioni Christianorum, ne profusus sanguis in ejus caput majorem calamitatem refunderet.

Extincto Valeriano Macrianus dux collecto exercitu, cui cum Balista præerat, Imperium usurpavit magno Gallieni contemptu ignavissimam & luxuriosissimam vitam Romæ agentis. Tunc etiam simul triginta Tyranni caput extulerunt, Aureolus in Illyrico, Valens in Achaja, Piso in Thessalia, Æmilianus in Ægypto, Posthumus in Galliis, & alii alibi, a militibus suis oblatum sumpserunt Imperium. Qui tamen inutiles Gallieno non fuerunt. Odenatus enim decurio aut Princeps Palmyrenorum, regio assumpto nomine, cum Zenobia uxore virilis animi sceminâ, & cum filiis Herode, Herenniano & Timolao, collecto exercitu Saporem vicit, victumque Cesiphontem usq; insecutus est. Vir ad bella natus, & venandis hostibus assuetus cum uxore sua bellicosissimâ & in qua forma cum robore decertabat.

✱(263.)✱ Devicto Sapore Odenatus in Macrianum movet, qui cum filiis Macriano & Quietto adversus Gallienum rebellavit, sed Quietum tantum reperit eum.

eumque interemit. Balista quoque qui Macriano auctor fuerat tyrannidis in agro apud Daphnem, ubi privatus degebat, à quodam gregario milite Odenati interemptus est.

Macrianus cum filio Macriano movens adversus Aureolum ab ejus Duce Domitiano superatus & cæsus est.

Regillianus qui à Mœsis purpuram induere compulsus erat, ab eisdem, ne Gallienum vindicem severum experirentur, interemptus est.

Saturninus a suis militibus, à quibus Princeps creatus est, occiditur.

Æmilianus Victus à Theodoto Gallieni Duce in carcere ut grassator strangulatus est.

Posthumus à Gallieno & Aureolo (quorum Gallienus initâ pace militem suum conjunxerat) victus est, sed & Gallienus in eo bello sagittâ vulneratus, neuter tamen tunc occubuit; sed Posthumus cum septem annis fortissimè Galliis præfuisset, una cum filio à rebelli Lolliano trucidatus est.

Lollianus cæsus à Victorino est, quem consortem Imperii Posthumus fecerat, & ejus auxilio Gallienum retuderat.

Victorinus occisus est Agrippinæ ab
Actua-

Actuario quodam, cujus uxorem stupra-
verat, cum in eo nihil præter castimoni-
am desideraretur. Mater ejus Victorina
seu Victoria, *Mater Castrorum dicta*, sta-
tim Victorinum Juniolem suum nepotem
Cæsarem creavit, mox à militibus inter-
fectum, & eodem tumultu cum Patre inclu-
sum. Cum ergo Victoria Augusta tantæ
se moli imparem videret, primò selegit
Marium olim fabrum ferrarium, virum ex-
imii roboris, qui tantum triduo imperavit.
Secundò Pefuvium sive Pinesuvium Te-
tricum, cujus & filium Cæsarem dixit, qui
mox ambo sponte Aureliano Principi se
submiterunt, & bellum civile Gallicum sine
sanguine finitum est.

Floruit interim Oriens sub Odenato:
qui etiam Gallieno charus erat, ab eoque
propter egregia facinora dictus Augu-
stus, Sapor metuendus. Sed perfidiosè à
suo consobriño Mœonio etiam hic inter-
fectus est, cum filio suo Herode, quem
Zenobia ex alia conjugè natum, filiis suis
Herenniano & Timolao prælatum agrè
videbat, unde etiam cum Mœonio con-
spirasse creditur contra Adonatum mari-
tum suum. Sed & Mœonius per errorem à
militibus suis dictus Imperator ob luxu-
riam brevi ab eisdem sublatus est. Post
quem

quem Zenobia suscepit Imperium & dignam se eo præbuit, Ptolomæorum, & Cleopatæ orta sanguine, summo dedecore Gallieni, qui fœminam hanc imperantem in Oriente pati compulsus est.

Fuerunt præter memoratos adhuc alii ex Tyrannis, qui turbas magnas moverunt. Trebellianus Isaurorum potius & Grassatorum Dux quam Princeps. Celsus in Africa septimo die principatûs sui cæsus & a canibus voratus. Valens æmulus Martiani, & Piso Frugi cognomento Theffalicus immissus à Macriano ut Valentem occideret. Titus de se minùs quam de uxore Calphurnia notus, Censorinus scurrarum loco Claudius dictus, felix ad omnia sed infelicissimus Imperator.

Ab his aliisque tyrannis laceratum est Imperium Romanum cum Valerianus gemeret in vinculis, & filius ejus Gallienus in deliciis volutaretur.

In hac autem dilaceratione res Christiana multum propagata est. à barbaris enim gentibus abducti passim captivi Christiani Christum in regna intulerunt, & fidem implantandi occasionem in sua captivitate invenerunt, voluitque Deus ex tantis imperii malis facere proventum magnum suæ Religionis, & ex eclipsi imperii, lucem suæ Ecclesiæ affundere.

✱(264.)✱ Cum totus ferè orbis terrarum implicaretur contentionibus, & grassationibus triginta tyrannorum, singulari tamen Dei providentiâ perstitit Galienus, quia pacem is dederat Christianis.

Christiani tamen non ita quiete perfructi sunt, ut non exagitarentur a se invicem. Fuit enim hoc ipso tempore Episcopus quondam Catholicus Nepos appellatus qui Millenariorum doctrinam nondum à Sede Apostolica penitus damnatam magnis viribus promovere conatus est, & multos Sectatores sibi collegit.

Venit quoq; Romam Porphyrius, dictus alio nomine Malchus, quod Syrorum linguâ REGEM significat, sed detortâ appellatione ad purpuram regiam Porphyrius veluti purpureus à Longino, quod sublimibus studiis vacaverit, nominatus est. Fuit ille Philosophus sectâ Platonicus, & Religionis Christianæ hostis acerrimus, & apostata à fide factus, quia Cæsareæ Palæstinæ justam majorum suorum reprehensionem furiosus homo ferre non poterat, caninâ rabè hic austerus homo contra Christianos Romæ debacchatus est, viribus Plotini adjutus, & supra modum insolescens. Quicquid tamen conaretur magnis Christianæ rei incrementis terminos ponere cum suo

Plo.

Plotino & omnibus Platonice nequivit. Sed neque à Gallieno exauditus est, quam omnibus modis id impetrare laboraverit, ut civitatem Platonice Philosophis inhabitandam extruere liceret, quam Platonopolim appellarent: cum econtra rudes Piscatores qui è Schola Christi prodierunt, non unâ civitate dogmatum suorum sectatores concluderent, sed totum orbem terrarum eisdem adimplerent.

✽(265. 266.)✽ Paulus Samosatenus errores suos sub protectione Imperatricis Cænobixæ spargit in Ecclesia. Erat autem Zenobia Coniunx Odonati, de quo supra dictum inter 30. tyrannos, mulier insignis pudicitix atque prudentix, scientiis variis instructa, quæ in Græcis litteris usa est Præceptore Longino Philosopho, sed & cupida Christianarum litterarum, ac legum, malè consulta adscivit sibi magistrum Paulum Samosatenum Episcopum Antiochenum hæreticum, qui eam docuit Judaizare, ut tradit Philastrius, imò asserit Athanasius ipsam fuisse Judæam, & addit Nicephorus, Paulum cum illam Judaizantem ad rectam fidem perducere vellet, in hæresin Artemonis impegisse, igitur mirum non est Paulum sub protectione Zenobixæ, suæ vel discipulæ, vel Magistræ

stræ Christianis plurimum negotii facessere potuisse.

HÆRESIS PAULIANISTARUM SEU SAMOSATENORUM.

1. **P**Ernegârunt Ebion & Artemon, Jesum Christum ab æterno filium Dei extitisse, sed esse simplicem hominem, ex quo tempore natus fuit ex Maria, neque de cælis descendisse.

2. Sabellium imitati, tollebant Personarum in essentia distinctionem, tametsi alio modo, afirmando videlicet Verbum & Spiritum sanctum semper esse in Deo, non tamen substantialiter & Personaliter, sed eo pacto quo proprium verbum homo habet in animo suo, hoc est non ut personam æternam, sed ut verbum quod proferatur, & quasi quendam aërem.

3. Christo divinitatem auferentes, virum tamen justum appellabant.

4. Non baptizabant in nomine Sanctissimæ Trinitatis, ideò rebaptizandi erant, qui ab eo baptizati fuerunt.

5. Corruptibilem dicebant Jesu Christi sanguinem in Eucharistiæ Sacramento, quoniam illic dividitur ac funditur.

6. Abrogârunt Psalmos in Ecclesia cani solitos in honorem Jesu Christi, & statuerunt ut fœmine proprias ipsius Pauli Samosatani laudes in Ecclesia canerent ipso magno die Paschatis.

7. Pau-

7. Paulianistæ affirmabant suum Paulum de
cælo venisse, & Angelum vocabant.

8. In ritibus & dogmatibus aliis plurimum
Judaizabant.

Adversus Paulum Synodus Antiochiæ
coacta est anno 266. cui interfuerunt Fir-
milianus Cæsareæ Cappadociæ, Grego-
rius Thymaturgus Cæsareæ, & frater ejus
Athenodorus Ponti, Hymenæus Hieroso-
lymitanus & alii magni nominis Episcopi.
Damnata est omnium calculis Pauli hære-
sis; qui pollicitus se mutaturum senten-
tias non est expulsus è sede, quanquam
moribus etiam corruptissimis fuerit, ut
credibile est, propter discipulam ejus Ze-
nobiam, cujus tum maritus in Oriente po-
terat omnia. Atque ita cautum est Ecclesiæ
ut novis turbis non exagitaretur.

Extincta sunt hoc anno magna duo Ec-
clesiæ Orientalis lumina, Dionysius Ale-
xandriæ, & Gregorius Neo-Cæsareæ Epi-
scopi, viri apprimè docti & hæreticorum
hostes acerrimi. Gregorius verò numera-
tis prius fidelibus Ecclesiæ suæ, septem
tantum invenit ab ea extorres, & gratias
Deo egit, quod totidem tantum in suo
ingressu in sedem Deo vero mancipatos
invenisset.

Di-

Dictus fuit Thaumaturgus propter miracula ingentia & ferè continua, quale fuit, Mons recedere iussus ad ecclesiæ fabricam, Lycus fluuius suo baculo ad ejus ripas coërcitus, propter quod etiam sui sæculi Moses appellatus est. Voluit non proprio, sed alieno tumulo sepeliri, ut vivus & mortuus, alieni soli inquilinus esset, qui tamen magnæ venerationi fuit, nec inter terræ motus prope infinitos, quibus regio sæpe afflictata est concussus unquam, ut hoc prodigio demortui inconcussa fides significaretur.

✽(267. 268.)✽ Gallienus voluptuosus ignavam vitam trahit: unde novis quotidie tyrannis surgentibus & velut Harpyis furibundis imperium lacerantibus, tum milites, tum cives atque senatus Gallienum averfantur, & Claudius Dux insignis militiæ in Thracia de vindicando sibi Imperio consilia capeffit.

✽(269. 270.)✽ Gallienum duces sui ferre ultra non poterant, jocantem cum perderet imperium, itaq; eum ipsum perdere statuerunt. Martianus qui Scythas sæpe domuerat, & Ceronius seu Cecropius Dux Dalmatarum fraude eum interimendum decernunt. Fingunt itaque Aureolum adesse, quem Gallienus bello appetebat, ad

ad eum dum progredi parat juxta Mediolanum cæsus est, & cum illo frater ejus P. Licinius Valerianus. Hic finis fuit Gallieni, quem ad excidium Imperii natum esse, nemo negare potest. Cujus improbitas triginta tyrannos armavit in Romanam.

Successit Gallieno Marcus Aurelius Claudius origine Dalmata, delectus a toto exercitu, & universo senatu approbante, quasi dignissimus, qui corrupta emendaret.

Divinæ Providentiæ iterum singulare encomium est, quod tot hostibus Claudius obsessum reperiret imperium: erat enim hostis Christianorum infensissimus, sed difficillimis bellorum occupationibus intentus, haud facile potuit animo conceptam carnificinam exercere. Qui enim tot tantisque belli curis distractus nihilominus sævit tum in milites prætorianos, & uxores eorum, ac liberos quos sine discrimine tolli è medio jussit, quantâ non ferociâ Christi religionem & professores ejus diripuisset & lacerasset? si liber à curis, in hisce victimis immolandis furori suo imperii annos occupare & consumere potuisset? si quidem acta SS. Martyrum hoc testantur, quod magno numero omnis sexus & conditionis Christiani sub initium statim imperii à Decio

Decio

✠(272.)✠ Instituitur Antiochiæ alterum concilium aduersus Paulum Samofatenum, hæresin suam restaurare conantem: in quo coram Episcopis (ut scribit Eusebius) propè infinitis finitimarum regionum congregatis, à Presbytero Malchione de multis criminibus accusatus, & convictus, è sede dejicitur, substituto in ejus locum DOMNO filio Demetrii vel Demetriani, omnibus virtutibus exornato. Sed restitit Paulus, & ex Episcopali domo cedere renuit. Itaque provocatum est ad Aurelianus Imperatorem, qui rescripto jussit, ut illi domus tribueretur, cui Italiæ & Urbis Romæ Episcopi per litteras tribuendam præscriberent: tuncque penitus Paulus ejectus & Domnus inductus est. Ecclesiæ autem ab Imperatore (cui jam tunc Romani Pontificis in Ecclesiam universalis quædam potestas innotuerat) pax & tranquillitas reddita. Aurelianus tamen ab idolorum cultu non abstinuit sed feruenter promouit. Ex Diis autem præcipuè Herculi additus fuit, quem etiam Augustum, & consortem Imperii nominavit, & cum ex vivis regni socium non toleraret, voluit saltem habere unum ex mortuis.

Mortuus est Romæ Dionysius, cui in Pontificatu successit FELIX Romanus, quem cum hac dignitate multa pericula manebant.

✠(273.)✠ Aurelianus obtentâ contra Alemannos & Marcomannos victoriâ, victor in urbem rediens in senatores seditiosos severiùs animadvertit, neque satis justè neque satis leniter, uti sperabatur, Imperium auspicatus, tunc enim timeri cæpit Princeps optimus, qui antea tantum amabatur.

Roma hoc anno cæpit primo muris cingi, cujus pomerium Aurelianus ad 50 millia passuum extendit.

Christiani refugientes idolorum cultum arguuntur tanquam seditiozum, (quibus Roma exagitata tunc fuit) concitatores, fatale igitur edictum contra Christianos elaboratum est, cui subscribere volens imperator miraculo præpeditur, manu ejus quasi enervi, subito occultâ vi quadam elanguescente, ut subscribere non posset; Passi sunt nihilominus sub eo multi Martyres culpâ haud dubiè Præfectorum.

✠(274.)✠ Aurelianus proficiscitur in Orientem cum exercitu, & adversus ZENOBIAM Palmyrenorum Reginam, ad Propon-tidis usque fauces Imperium suum tunc extendere molientem. Sed fines illi adventu Imperatoris contracti sunt, Chalcedonem enim Ancyrâmque recepit. Tyzenam autem sibi occludi indignatus, juravit, se

contra
riâ, vi-
s sedi-
e satis
batur,
timeri
antum
se canem in oppido non relicturum. Cùm
verò ea prodita esset per civem Heracle-
monem, & proditorem occidi passus est, &
militibus direptionem urbis postulantibus
nihil aliud permisit, quàm canes occidere,
ne perjurus ipse, & illi crudeles inveni-
rentur.

ZENOBIA cum validissimo suo exercitu
ab Aureliano cæsa prope Antiochiam, ne
ab Antiochenis cum reliquiis sui exercitûs
invaderetur, capite cæsi hominis (qui non
malè vultu Aurelianum referebat) per to-
tam urbem circumlato, cives in officio
continuit. Sed mox iterum tentatâ belli
aleâ atque secundâ vice ab Aureliano pro-
pe Edeffam cæsa ZENOBIA Palmyrum
fugere coacta est, ubi obsessa fortiter diu
resistens, tandem Imperatoris litteris in-
vitata se dedit: quam cùm milites ad
necem poscerent, reservari cum filiis ad
triumphum maluit. Itaque Aurelianus
gloriosè triumphans captivam Zenobiam
Romam induxit, & post triumphum libe-
ram dimissam, maximèque in senatu lau-
datam, possessione in agro Tiburtino cum
filiis superstibus donavit. Eusebius atque
Eutropius asserunt magno cum honore
Romæ consenuisse. Addit Baronius, val-
de credibile esse, quod fastu Imper.iii exu-
ta, &

G

ta, &

ta, & damnato jam Paulo Samosateno impio magistro suo, Christianâ fide ex integro imbuta fuerit, & Christiana obierit, in cuius honorem postea præcipua quædam familia Romæ Zenobia nuncupata est.

✱(175.)✱ Felix Papa Martyrio coronatur, & cum eo passim multi Christiani.

✱(276. 277.)✱ Turpissima Manichæorum hæresis prodiit, exordia ejus ita se habent. Scythianus quidam, genere Saracenus, vir dives & improbus, & utcumque doctus, errorem de duobus Principiis ex Pythagoræo dogmate divulgare cepit in Palæstina, ubi confutatus, Magiæ se dedit, ac tandem ex morbo interiit. Discipulus ejus fuit Terebinthus, qui Scriptorum Scythiani & pecuniæ factus hæres, à Palæstinis exagitatus fuit usque in Persidem, à quinque Sacerdotibus SOLIS vexatus, & jam ab iis capiendus, fugit ad viduam, apud quam dum Magiæ de nocte vacaret supra domum ascendens, & aëreos dæmones invocans, divinitus percussus atque de domo prostratus & extinctus est, libris & pecuniis apud viduam relictis. Hæc vidua cum hæredē careret, servum emit nomine Curbicum, quem etiam præceptoribus instituendum tradidit, à quibus tantum didicit, quod ad disputandum auda-

eter

ter & præfractè satis esset. Defunctâ vi-
duâ per quam fuerat adoptatus, hæres
bonorum ejus atque librorum servili no-
mine deposito, MANEM se, hoc est Per-
sico nomine *disputatorem* vel etiam *Vas* ap-
pellavit, alludens ad illud D. Pauli VAS
ELECTIONIS EST MIHI ISTE, & hæresin
confinxit, ac discipulos accivit. Eorum
operâ cum emisset Christianorum libros,
ex iis traxit, quæ putaret ad suum dogma
esse, & licet non semel confutatus, haud
tamen animos despondit, sed perfrictâ
fronte se semper victorem asseruit. Cum ve-
rò Persarum Regis filium medicis expulsis à
quibus facile sanari potuerat, precibus suis
sanandum spondisset, nec stetisset pro-
missis, infante mortuo, fugiens, & inter-
ceptus à Satellitibus Regis, ejusdem jussus,
Persarumque more, arundinibus vivus ex-
utus cute, & feris objectus est, pelle ad lu-
dibrium suspensâ. Unde sectatoribus ejus
commune postmodum esse cœpit, ut arun-
dinibus incubarent, unde & MANARIJ
dicti sunt, homines vulgò sceleratissimi,
ut eorum secta semper esset sentina im-
probitatis. Atque hæc sunt pestilentis
hujus hæresis initia, cujus auctor celeriter
extinctus, longas propagines reliquit.

SCYTHIANI ET BUDDÆ SEU
TEREBINTHI IMPIA
DOGMATA.

EMpedoclis & Pythagoræ doctrinam affectantes ambo Scythianus, & Budda (alio nomine Therebinthus) duas statuerunt naturas, seu Principia contrarias, unum bonum, scilicet amicitiam, & alterum malum, nempe discordiam.

2. Dicebat Buddas, se ex Virgine natum, & in montibus enutritum esse:

3. Buddas quatuor libros composuit, vel potius hereditate à Scythiano accepit, inscriptos de Mysteriis, de Evangelio, de Thesauris, de Capitibus, In his putabat fideliter veritatem expressam & contineri salutem.

HÆRESIS MANETIS ET MANICHÆ-
ORUM SEU ACUANORUM, MATTARIORUM,
CATHARISTARUM
& MACARIANORUM.

1. **M**ANES jactavit se JESU Christi Apostolum, ita tamen ut simul sicut Montanus, diceret, se esse Paracletum à JESU Christo promissum.

2. Duodecim Manes discipulos numerabat, respondentes numero Apostolorum, quem numerum etiam tempore S. Augustini observabant Manichæi: nam ex ipsorum electis duodecim erant, quos Magistros vocabant, & decimus tertius horum Princeps constitutus. Præter quos erant

erant 72. Episcopi à Magistris, & Presbyteri
ab Episcopis, Ordinati: qui Episcopi Diaconos
habebant & reliqui simpliciter nominabantur
ELECTI, & ex his quoque mittebant, quos cen-
sebant idoneos ad instruendum, & docendum
suos errores.

3. Gloriabantur Manichæi se de cælo illu-
minatos esse, & Spiritum sanctum impertiri.

4. Duo Manichæi statuerunt Principia con-
traria eterna & coeterna, sive duas naturas &
substantias, unam boni, mali alteram, duorum
instar Deorum, quos credebant Gnostici, Cer-
donista & Marcionista.

5. Putabant Manichæi carnem omnem at-
que etiam terram esse Deo coeternam.

6. Dicebant Diabolum esse suapte natura
malum. Idem quoque credebant de aliis crea-
turis & nominatim de homine, Deum bonum hu-
jus auctorem esse pernegantes.

7. Veteres Manichæi asserebant hominem in
forma bestiae conditum esse.

8. Aiebant Evam inanimatam immobilẽ
que creatam fuisse.

9. Innumera tum animo concupiebant, tum
ore narrabant somnia de sole, luna & elementis,
contra manifestam veritatem. Solem trian-
gularem esse fingeant. Et JESUM Christum
appellabant solem materialem, solem etiam &
lunam speciali cultu adorabant, diu ad solem

quacunq; parte ille esset & noctu ad lunam se in orationibus suis convertentes. Neq; aliter quam stantes orabant.

10. Fingebant Patrem æternum in aliquo lumine occulto habitantem, Filium verò in sole habitantem, & sapientiam in luna, sanctum autem Spiritum in aère.

11. Mundum hunc vocabant Paradisum, & Christum arborem Paradisi, quã cognitum est bonum, imò Manetis cohors ausa est appellare serpentem arboris, renovatã execrandã Ophitiarum Phrenesi.

12. Putabant totum hominem à duobus Principiis creatum esse, videlicet corpus naturaliter à Principio malo, & animam à principio bono formatam esse.

13. Fingebant unam eandemq; animam in omnibus hominibus, animalibus, & plantis optima quæque Philosophorum axiomata hoc delirio convellent.

14. Immemores suorum fundamentorum Manichæi docuerunt duas esse animas in unoquoque homine: unam bonam, infusam à bono Principio, & alteram malam à Principio malo, quæ principia toties inter se pugnare dicebant, quoties caro concupisceret adversus spiritum aut spiritus adversus carnem.

15. Dicebant bonas animas ejusdem esse nature cuius est Deus, itaq; creaturam creatori equiparabant.

16. *Expansis brachiis Manichæi adorabant concupiscentiam tanquam Deum mali.*

17. *Renovârunt errorem de animarum transmigratione, quam Pythagoras olim docuit; speciatim autem docebant, animam homicidæ statim post mortem in hominis occisi corpus transire, & eorum animas qui carnibus vescuntur, in eas ipsas animantes transmigrare, quarum carnibus magis præ cæteris vescebantur; & idem erat iudicium de iis, qui plantis & qui fructibus comedendis plus addicti erant; similiter fingebant animas electorum suorum transire iterum in ordinem electorum, & animas auditorum in belluas transmigrare, similiter transmutari post mortem animas fœminarum in virorum & virorum in corpora fœminarum.*

18. *Delirârunt Manichæi eo usque, ut belluas aliquâ intelligentiâ & ratione præditas dicerent, & plantis quoque sensum ac dolorem tribuerent. Unde inferebant, rem esse illicitam & crudelitatem plenam agros colere, & zizania eradicare &c. Persuadebant tamen auditoribus suis talem illis culturam condonari, quia inde suos electos alerent, qui verò se electos ex Manichæis profitebantur, illi nec agros colere, nec pomum legere, nec arboris folium avellere volebant. Nefas id sibi esse prætexentes, & expectantes, donec hæc omnia sibi in suum usum ab auditoribus suis afferrentur. Idem in carni-*

bus comedendis faciebant, nimirum creatorem ciborum calumniantes, optimos cibos devorabant.

19. Audientes tonitrua Manichæi & cernentes fulgura auctorem illorum blasphemabant.

20. Manichæi repudiabant prophetas, quasi non à Deo, sed ab uno ex Principibus tenebrarum edoctos, & novum testamentum mutilabant, adulteratum id esse prætendentes.

21. Apocryphas quasdam farragines anteposuerunt veræ scripturæ, & inter has Pseudo-Evangelium secundum Thomam, à quodam Thomâ Manetis discipulo editum.

22. Negârunt esse unam JESU Christi & Patris æterni substantiam, sed esse JESUM Christum tantum partem substantiæ Patris, & ex suis Principiis, quod homo secundum corpus esset à malo Principio, inferebant Christum tantum apparenter assumpsisse carnem, ex Virgine natum, passum & suscitatum esse.

23. Resurrectionem mortuorum abnuebant.

24. Criminabantur damnatum esse Joannem Baptistam, neque illum in Christum credidisse.

24. In odium materiæ, culpabant illum honorem, quem nos Sanctis Martyribus, eorumque reliquiis deferimus, & idololatrias nos esse calumniabantur, festa etiam tum in memoriam

Sanctorum, tum Christi convitiabantur, & abrogata volebant.

25. Baptismum aque nullius esse fructus calumniabantur, tametsi illo uterentur.

26. Magiã utebantur Manichæi & Demones aliquo cultu adorabant.

27. Negabant ex pane fieri corpus Christi, & Gnosticos imitati pro materiã Eucharistiã adhibebant semen humanum farine commixtum, & suos Electos compellebant communionem inde accipere, & ex eo ipso, quod erubescere debuissent, ipsi ansam sumpserunt sibi nomen Catharistarum sive Purificatorum assumendi.

28. Matrimonium ut Diabolicum inventum averfabantur, & si matrimonium ex secta sua quispiam inivisset, jubebant eum conceptum generationemque devitare. Virginitatem in Catholicis damnabant.

29. Detestabantur si quis Catholicis Eleemosynam porrigebat, illud suæ crudelitati preterentes, nullum materiæ subsidium esse afferendum.

30. Repudiabant Decalogum, quia non unum, sed plures Deos, bonum scilicet & malum adorabant.

31. Dominationem politicam & temporalens despiciabant, bellum quoque malum & illicitum agebant; incusantes Moysen, quod Ægyptios impugnasset & spoliasset.

G S

32. Om-

32. Omnia fato, hoc est absoluta necessitate subiiciebant.

33. Peccati Originem non à libero arbitrio, sed à malo Principio esse fingeant, plane liberum arbitrium negantes, & quia corpus credebant esse à malo Principio: ideo omni turpitudine inquinandum esse dicebant, in contumeliam jecticet atque contemptum, ideo noctu suos electos in vigiliis convocabant, & extinctis luminibus feminis, quæ aderant, ad suas libidines beluino more abutebantur.

34. Uvas edebant Manichæi, sed vinum & mustum ut fel diaboli abominabantur.

35. Priusquam manducarent, loco benedictionis alimenta apposita & preparatores maledictionibus impetebant, leto tamen ore cibos appositos carpentes.

36. Crimini ducebant carnibus vesci, imò Catharistæ nequidem ova, caseum aut lac gustabant, quæcunq; necessitas id postularet.

37. Omne jusjurandum Christianis interdictum esse affirmabant.

38. Res erat Manichæis indifferens, quam quisque vellet religionem sectari. De Manichæis denique plurima refert S. Augustinus, & inter cætera, quàm versipelles fuerint in erroribus suis inserendis in animos simplicium, ostendit exemplo Manetis, qui cum in Catholicum aliquem incidisset, qui tedium & muscis patiebatur,

conatus est persuadere illi, primò, muscas non esse à Deo bono, sed à Demone seu malo principio: deinde à muscis ad apes, ab apibus ad locustas, à locustis ad lacertas, à lacertis ad aves, ab avibus ad pecora, ab his ad homines gradum faciens persuasit tandem simplicem Catholicum, non à Deo sed à Diabolo se conditum esse, ideoque adorare eum quoque debere.

Hec & similia de Manichæis æque ridicula quàm absurda plurima refert S. Augustinus hostis acerrimus tam nefariæ sectæ.

(278.) Aurelianus ob nimiam severitatem suis odiosus redditus, in expeditione adversus Persas iter agens, scelere alicujus ministri Mecaporis dicti, cui Secretorum officium commiserat, interemptus est. Mnestheus cujus fraude & instinctu crimen patratum est, bestiis obiectus luit, Cæsar autem inter Divos relatus est, Dux melior, quàm Princeps. Siquidem primâ principis dote, clementiâ caruit.

Post interregnum octo mensium creatus est à Senatu M. CLAUDIUS TACITUS, ad Cornelium Tacitum referens Originem.

(279.) TACITUS Princeps, peregrinè moratus, & dignissimus imperio, Christianos amplius urgeri non est passus, inquit *acta Charitonis*. Itaque Ecclesia in

ac se Francos linguâ patriâ, hoc est LIBEROS HEROAS dixerunt) in vindictam suorum in Galliis interemptorum latè Imperium Romanum depopulantur, & occupatis in Ponto navibus, Græciæ Asiæ ac Lybiæ littora terrent, & Syracusas in Sicilia capiunt. Unde spoliis divites superato Herculis freto incredibili audaciâ per oceanum redierunt in patriam, egregio edito monumento antiquæ gloriæ Francorum, quos postea Christiana Religio longè clariores effecit.

✽(283.)✽ Probus Imperator post illustrem triumphum de Germanis & Blemis, Sirmium in patriam venit, nec sinens otiosos esse milites suos, sed ad novum bellum Persicum præparans, ab eisdem occiditur & MARCUS AURELIUS CAJUS eligitur unâ cum duobus filiis CARINO & NUMERIANO, nondum Augustis, sed tantum Cæsaribus declaratis.

EUTICHIANUS Papa Martyrio afficitur, & CAJUS, origine Dalmata, affinis Diocletiani, in Pontificatu sufficitur.

Constituit Eutichianus Papa, ut Sacerdos in Ecclesia terræ frugibus bene precaretur, non quòd antè non fieret, sed quòd sanctione id nondum decretum erat. Ad quod sancendum causam præbuere Manichæi, qui frugibus terræ
tan-

tanquam à Principio malo ortis maledicebant.

✽(284.)✽ CAIUS Imperator cum exercitu movens in Persas à fulmine percussente extinguitur. Et NUMERIANUS dolore obitûs Patris sui ægrotans ab ARRIO APRO Socero suo ac Prætorii Præfecto paulò post interficitur; dignus hac cæde, qui Christianis plurimas cædes intulit. Sed & APRUM Diocletianus manu suâ interemit (ut necem Numeriani ulcisceretur.)

Diocletianus obscurissimo loco natus, Diocleo Dalmatiæ oppido, (unde & Diocletianus appellatus, sive à matre eodem nomine Diocleadieta) a militibus Imperator acclamatur.

✽(285.)✽ LYSIAS, Constitutus à Diocletiano Præfectus Ciliciæ fuit in Christianos, & magno numero tormentis subjicit, quos inter Cosmas & Damianus Ægeæ coronati sunt.

✽(286.)✽ CARINUS Imperator postquam multis præliis cum Diocletiano confixisset, demum de summa Imperii apud Margum in Moesia adversus eundem pugnans à suis proditus & derelictus, unius ex suis tribunis gladio necatus est, cujus conjugem polluisse dicebatur. Quâ obtentâ victoriâ Diocletianus cum Maximiliano liberum imperium administravit.

Hæ

Hæc bellæ duæ ferocissimam in Christianos persecutionem moverunt & ut Christianorum nullus evaderet belluinam eorum ingluviem, edicto iusserunt, ut nulli quidpiam vel vendere, vel emere liceret, nisi statuis Deorum passim collocatis thura prius incenderet: fueruntque constituti circa vicos, insulas & aquas compulsores, qui neque molendi, neque aquas hauriendi, potestatem facerent, nisi iis qui idolis libassent.

Militavit sub Diocletiano Sanctus Sebastianus pro Christi fide fortiter propugnanda factus scopus sagittarum. Omnium autem Martyrum, sub his cruentis hyænis occisorum nomina & triumphos, quis enarrabit? & quæ volumina conscribendis tot martyrum gestis sufficient?

(287. 288. 289.) Hi anni vix aliter quam laniena Christianorum continuâ transacti sunt, ut temporum istorum Æra non Diocletiani sed ÆRA MARTYRUM appellaretur. Non defuerunt circa eadem tempora feræ quoq; pessimæ vineam Domini, (quam Martyres suo sanguine fecundârunt) devastare molientes hæretici, quos inter caput extulerunt HIERACITÆ, quorum auctor fuit HIERAX quidam ex Leonto Ægypti, quem multæ litteræ ad
eam

eam insaniam redegerunt, ut plures hæreticorum errores in unam massam conflaret.

HÆRESIS HIERACITARUM ET ABSTINENTIUM.

1. **H**ierax cum suis asseclis negabat imprimis resurrectionem carnis.

2. Noluerunt admittere in suam ecclesiam conjugatos, verum Monachos duntaxat, Simoniales & non conjugatos.

3. Autumabant Hieracitæ Infantibus, quòd nihil adhuc promeriti essent, regnum cælorum intercludi.

4. Melchisedecianorum ineptias instaurobant Hieracitæ.

5. Negabant extreme unctionis Sacramentum à Deo institutum. Hieracitas alio nomine Philastrius vocat Abstinentes, eò quòd matrimonia dissuaderent, & dissolverent, & quanquam comederent, cibos tamen tanquam à diabolo creatos condemnabant, tantâ dementiâ, ut cibos coram aliis sumere recusarent.

✠(290.)✠ Martyres bestiis objecti ab illorum dentibus illæsis triumphant, sed feris immitiores homines non perpercerunt, qui ferro confoderent, quos dentes non laniârunt. Hos inter, insigniores Athletæ fuerunt, Tharacus, Probus, Andronicus, &c.

DE

DECAS X.

✽ Ab anno 290. ad 300. ✽

291. **S**ERENA Imperatrix Augusta Diocletiani uxor favet Christianis, ipsa quoque occultè Christiana, & alios ad fidem Christianã alliciens, atq; confirmans; & hoc quidem utroque Imperatore Diocletiano & Maximiano omne ingenium in everfionẽ religionis veræ convertentibus.

✽(292.)✽ **FLAVIANUS CONSTANTINUS CHLORUS** magni **CONSTANTINI** parens & **MAXIMIANUS GALERIUS ARMENTARIUS** cognomento ad regnum assumpti.

✽(293.294.295.)✽ Varii affines Diocletiani Martyrii diversis tormentis excruciantur & enecantur. Fuit inter illos **SUSANNA** filia **Gabinii** Christiani quoque & fratris **Caij Papæ**, quæ cùm ad nuptias **Galerij** à **Diocletiano** affine, nullis suasionibus nec carcere, nec minis aut arte ullâ induci valuisset, Christiana cognita, post evitatem divinã protectione vim à **Galerio** suæ virginitati inferendam, & post **Jovis** statuam, quam adorare compellebatur, precibus suis aliò amandatam, demum ejusdem **Diocletiani** jussu in paternis ædibus capite trun-

trun-

truncata est. Quamvis enim admirabili quodam fulgore corpus Susannæ ambiente Valerius ab inferenda vi absteritus fuerit, non tamen id divinâ virtute, sed magicis quibusdam artibus effectum esse interpretabatur, quod etiam in Martyribus multis, quos bestiae in theatris lædere non poterant, non à Deo sed diabolicâ arte sæpius factum esse impii, calumniabantur.

Commiserat autem Diocletianus SERENÆ conjugii Augustæ hanc curam, ut Susannam à Christo abduceret, quod Serena non solum non præstitit, sed & magnopere ad fidei constantiam roboravit, & corpus occisæ propriis manibus curavit, aromatibus condidit, velumque, quo sanguinem absterfit, secum in theca argentea circumtulit, coram eo furtivis horis preces Deo persolvens, donec & ipsa sancto demum fine in Domino quievit.

✽(296.)✽ Cajus Papa & affinis Diocletiani propter Susannam martyrio coronatur. Similiter etiam Gabinius pater Susannæ post diuturnas ærumnas gloriosâ morte cælum comparavit, vel ferro peremptus, vel pœdore carceris consumptus.

Marcellinus patriâ Romanus, & patre Projecto natus in Pontificatu succedit.

✽(297.)✽ Legio militum Thæbeorum

rum Christianorum. cum in lustratione exercitus juberetur Diis sacrificare, abominata impietatem, a Maximiano semel iterumque decimationem passa, tota tandem una cum Tribuno Mauritio a reliquo exercitu interempta est. Ex hoc tempore persecutio invaluit vehementer contra milites Christianos, qui in exercitibus variis merebantur.

(298. 299. 300.) Visum est Imperatoribus tyrannis eos, qui è militibus Christiani magni numero reperiebantur potius laboribus atterendos esse, quam frustra ferro necandos: igitur Diocletianus Romæ, & Maximianus Carthagine Thermas struere cæperunt, quarum operibus Christianos milites addixerunt, durissimèque habuerunt, ut vel minimam occasionem arriperent tyranni eos ferro vel flammis inter labores enecandi. Laboribus igitur militum Christianorum septennio Thermæ sumptuosissimæ utrobique absolutæ sunt, & consumatis iis sui quoque laboris mercedem & præmium felices illi latomi receperunt, ad Aquas salvias, Duce Zeno Tribuno, sanguinem pro Christo fundentes, cui toties inter labores sudorem suum consecrârant.

SÆ-